

bölüm 3

YAŞAM BİLİMİ BİYOLOJİ

Karbonhidratlar

Organik Bileşikler

- ✓ Enerji verebilirler.
- ✓ Canlılar tarafından sentezlenebilirler.
- ✓ Yapıya katılırlar.
- ✓ Yapılarında C, H, O bir arada bulunur. (N, S, P atomları bulunabilir.)

- (a) Karbonhidratlar (Şekerler) CHO
- (b) Lipitler (Yağlar) CHO (~NP)
- (c) Proteinler CHON (~SP)
- (d) Enzimler CHON (~SP)
- (e) Vitaminler CHO (~N)
- (f) ATP (Adenozin Trifosfat) CHONP
- (g) Nükleik Asitler (DNA, RNA) CHONP
- (h) Hormonlar CHO (~NSP)

Karbonhidratlar (Şekerler)

- ✓ Organiktirler. CHO
- ✓ Enerji verebilirler.
- ✓ Yapıya katılırlar.

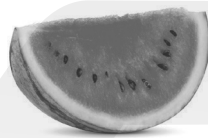
DNA	RNA	ATP	hücre zarı	hücre duvarı	böcek dış iskelet
Deoksiriboz	Riboz		glikolipit glikoprotein	selüloz	kitin

- ✓ Uzun süreli açlıkta ilk sırada kullanılırlar. (Kolay parçalandıkları için)

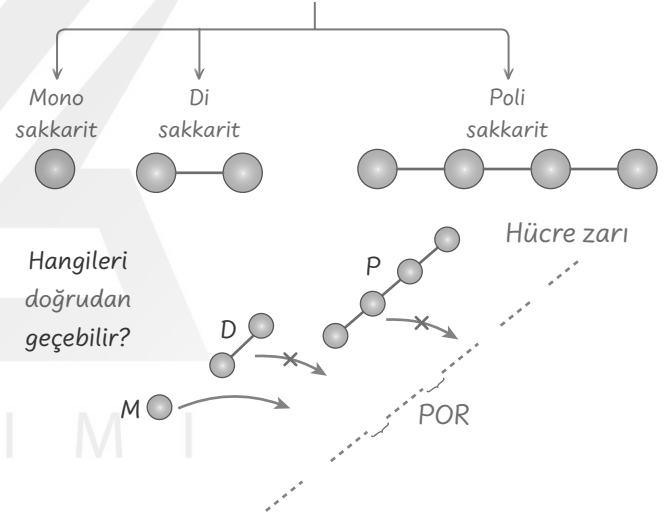
zucker = şeker = sakkar ⇒ şeker

Latince sayalım.

1 mono	3 tri	5 penta	7 hepta	9 nona
2 di	4 tetra	6 hekza	8 okta	10 deka

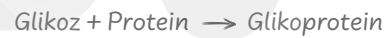
Karbonhidratlar monomer sayısına göre 3'e ayrılırlar.

- ✓ Monosakkaritler hücre zarından doğrudan geçebilir. Disakkarit ve polisakkaritler doğrudan geçemez. Su ile hidroliz edildikten sonra geçebilir.

Monosakkaritler (Tek şekerli)

- ✓ Karbonhidratların yapıtaşdır. (monomer)
- ✓ Küçük molekül oldukları için sindirilmeden hücre zarındaki polardan geçebilirler.
- ✓ Protein ve yağlarla bileşik oluşturabilirler.
- ✓ Glikozit bağı bulunmaz. ○

- ✓ En popülerleri → Glikoz
- ✓ Genel formülleri $C_nH_{2n}O_n$

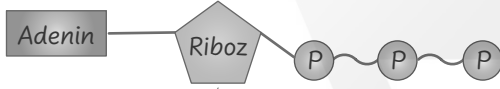
Monosakkaritler karbon (C) sayısına göre 2'ye ayrılır.

Karbonhidratlar

Pentoz (5C)

R Riboz: RNA ve ATP yapısına katılır.

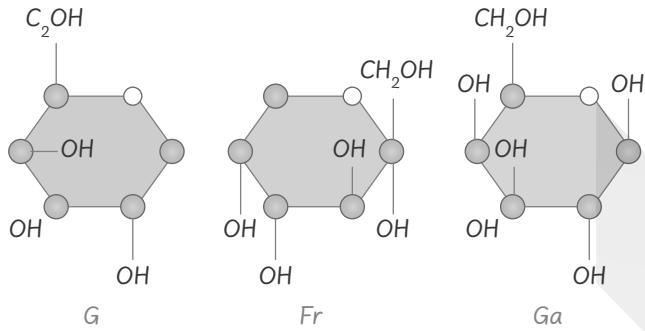
D Deoksiriboz: DNA yapısına katılır.

BİLGİ

Riboz	Enerji vermez.
Deoksiriboz	Hücre sel solunumda enerji verici olarak kullanılmaz.

Heksoz (6C) (G, Fr, Ga)

➤ Heksozlar birbirinin izomeridir.

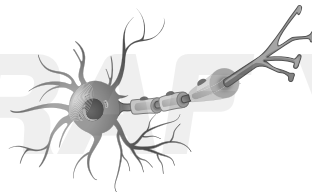
Yani kapalı formülleri aynı, açık formülleri (dizilişleri) farklıdır.

Glukoz (Glukoz)

- Üzüm şekeri, kan şekeri
- Bitkiselidir yani bitkilerde sentezlenir. Hayvanlar glikozu besin yoluyla alır. (Yiyerek)

- Sinir hücreleri enerji üretmek için sadece glukoz kullanır.

- Bir canlı glukoz üretebiliyorsa → Bitki
- Bir canlı glukoz bulunduruyorsa → Bitki veya Hayvan

Fruktoz

- Meyve şekeri (Fruit: Meyve)
- Bitkiselidir yani bitkilerde sentezlenir. Hayvanlar fruktozu besin yoluyla alır. (Yiyerek)
- Bir canlı fruktoz ürettiyorsa → Bitki
- Bir canlı fruktoz sentezliyorsa → Bitki
- Bir canlı fruktoz bulunduruyorsa → Bitki veya Hayvan

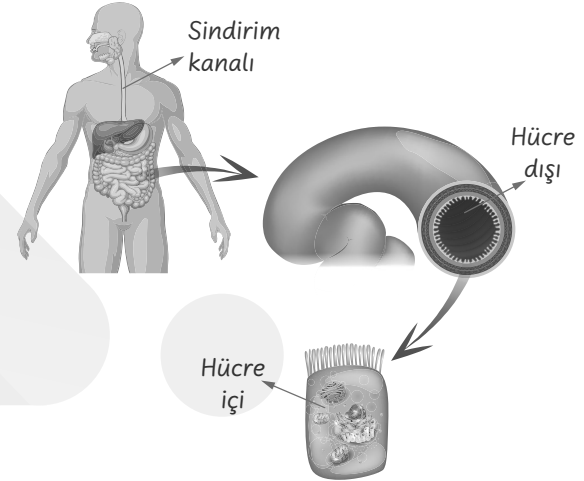
Galaktoz

- Süt şekerinin yapısında bulunur.
- Hem bitkilerde hem hayvanlarda üretilir ve bulunabilir.

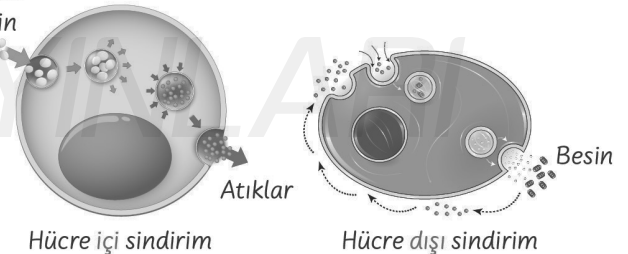
Örn: Glukoz sentezleyen canlı

Fruktoz bulunduran canlı

Galaktoz sentezleyen canlı

Hücre içine alınan besin

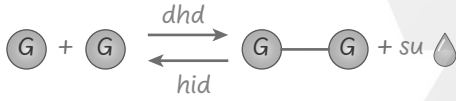

- Sindirim Kanalı: Ağız, mide, ince bağırsak

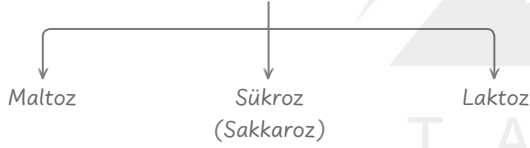
Disakkaritler (iki şekerli)

- İki monosakkaritin birleşmesi ile oluşur. (Glikoz, G)
(Fruktoz Fr)
(Galaktoz Ga)

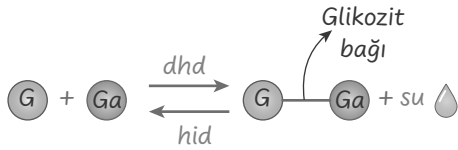

- Hücre zarından doğrudan geçemez.
- Yapılarında glikozit bağı bulunur.

3 çeşittir. (MaSaL)

Maltoz (Arpa Şekeri)

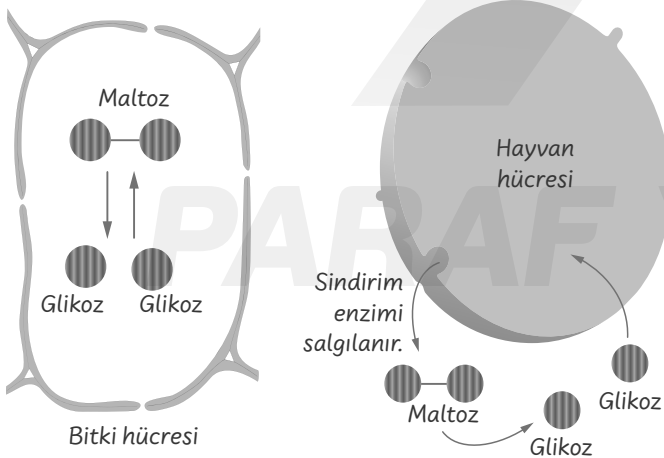

- İki tane monomer → G, G
- Tek çeşit monomer → G

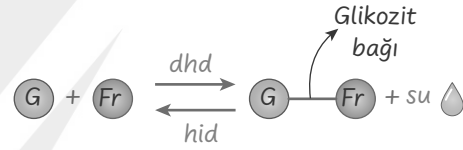
- Bitki hücrelerinde üretilir ve tüketilir.

Hayvan hücrelerinde üretilmez.

Hayvanlarda sindirim kanalında hücre dışında sindirilir.

Sükroz (Pancar, çay şekeri)

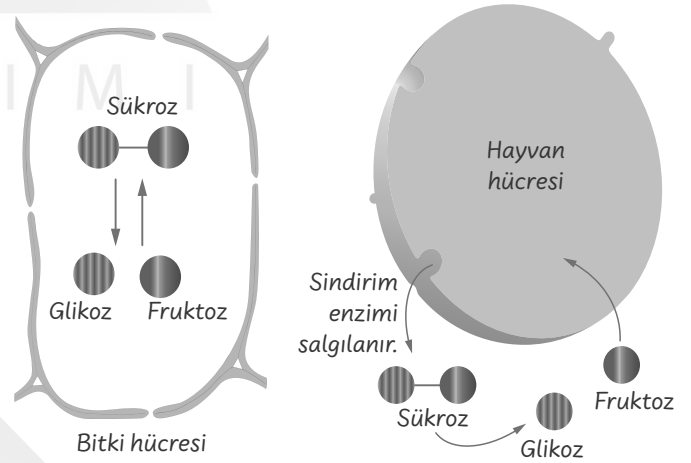
İki tane monomer → G, Fr

İki çeşit monomer → G, Fr

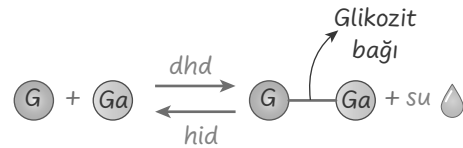
- Bitki hücrelerinde üretilir ve tüketilir.

Hayvan hücrelerinde üretilmez.

Hayvanlarda sindirim kanalında hücre dışında sindirilir.

Laktoz (Süt şekeri)

İki tane monomer → G, Ga

İki çeşit monomer → G, Ga

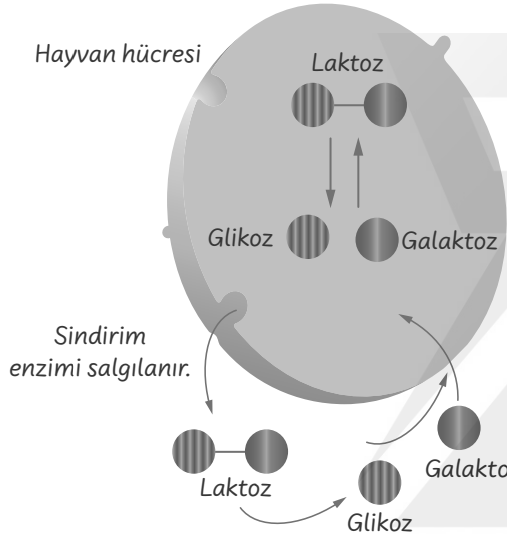
- Hayvan hücrelerinde üretilir ve tüketilir.

Bitki hücrelerinde üretilmez.

Hayvanlarda hem hücre içinde hem sindirim kanalında sindirilir. (İçtiğimiz sütün sindirimi)

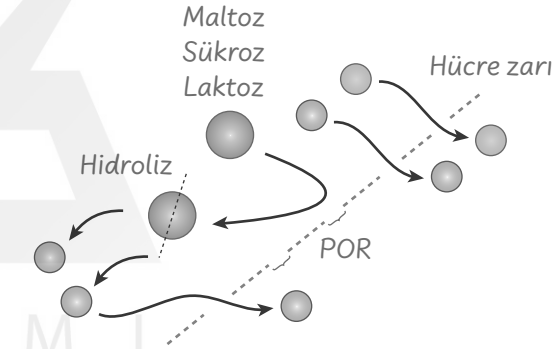

Karbonhidratlar

Örn: 2 Maltoz, 4 Sükroz, 1 Laktoz hidroliz edilirse

kaç su tüketilir? kaç G, Fr, Ga, açığa çıkan molekül sayılarını sıralayınız.
harcanır?

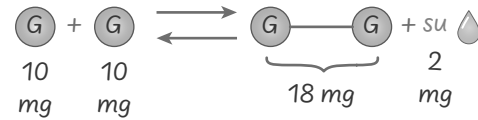
Örn: Glikoz + Glikoz \rightarrow Maltoz + H₂O

Glikoz + Fruktöz \rightarrow Sükroz + H₂O

Glikoz + Galaktoz \rightarrow Laktoz + H₂O

G + \rightarrow M + su + Fr \rightarrow S + su

G + \rightarrow L + su

Dehidrasyon sonucu su açığa çıktığı için oluşan molekülün ağırlığı azalır. Yani 2 glikoz ile 1 maltozun ağırlığı eşit değildir.

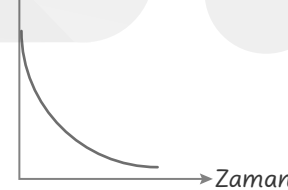
Örn: X + X \rightarrow Y + su X? T?

X + T \rightarrow Z + su Y? M?

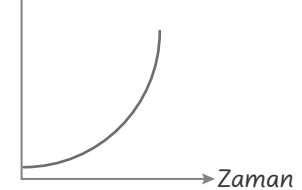
X + M \rightarrow N + su Z? N?

Örn:

Glikoz miktarı

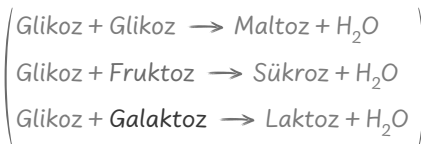

Laktoz miktarı

Örn: 1 Maltoz, 3 Sükroz, 2 Laktoz sentezinde

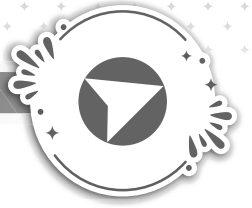
kaç su oluşur? kaç G, Fr, Ga tüketilir? gereklidir? harcanır?

- I. Laktoz sentezi gerçekleşir.
- II. Hücredeki su miktarı artar.
- III. ATP tüketilir.
- IV. Bitki hücresinde gerçekleşir.
- V. Glikozit bağı sayısı azalır.

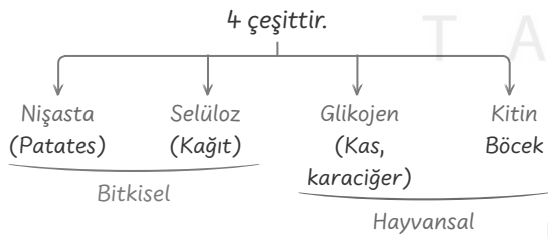
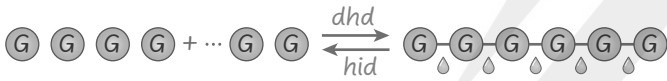
Hangileri yanlıştır?

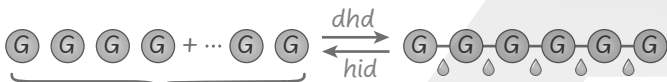
Polisakkaritler (çok şekerli)

- Yapıtışı glikoz. (mono sakkarit)
Tek çeşit monomerden oluşur.
- Çok sayıda glikozun dehidrasyonu ile oluşurlar.
- Hücre zarından doğrudan geçemez.
- Yapısında glikozit bağı bulunur.
- Hücredeki Ozmotik Basıncı ayarlar.

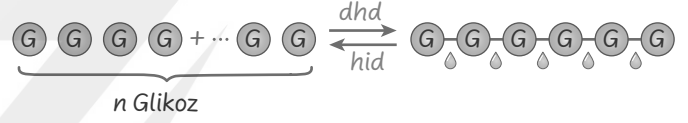
- Bitkiler fotosentez ile ürettiği glikozu
 - ya depolarlar. Nişasta
 - ya yapıda kullanırlar. Selüloz

Nişasta

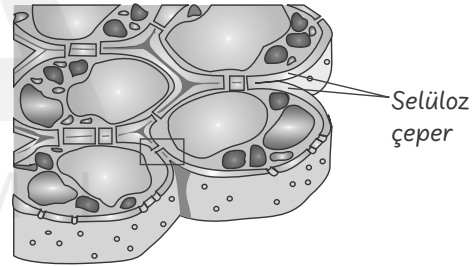

- Bitkilerde üretilir ve tüketilir.
- Hayvan hücrelerinde üretilmez.
- Hayvanlarda sindirim kanalında (hücre dışı) hidroliz edilir. (Sindirilir, parçalanır.)
- Bitkide kloroplast ve lökoplakta üretilir.
- Kök, gövde, tohum meyvede depolanır.
- Nişasta iyon ayırıcı ile karıştırıldığında mavi - mor renk verir.

Selüloz

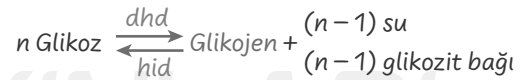
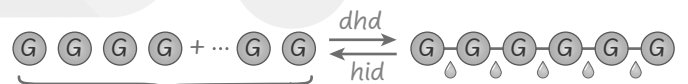

- Bitkilerde sentezlenir. (Yapı polisakkariti)
- Hücre duvarının (çeperinin) yapısına katılır.

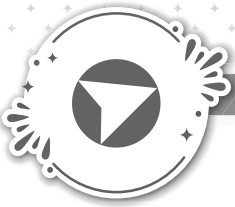

- Suda çözünmez.
- Otçul memelilerin mide ve bağırsaklarında yaşayan mutualist (faydacı) bakteriler selülozu hidroliz edip glikoza çevirir.
- Lifli gıdalar yemek bağırsak duvarını aşındırır ve mukus üretimini artırır. Bu durum sağlık için faydalıdır.
- İnsanda selüloz sindirimi olmaz. Dışkı ile vücut dışına atılır.

Glikojen

- Hayvansal depo polisakkaritidir.
- Karaciğer ve kaslarda depolanır.
- Kas glikojeni: Depoladığı glikozları hareket için harcar. Vücuda vermez.
- Karaciğer glikojeni: Kan şekeri düştüğünde depoladığı glikozları kana verip vücudun ihtiyacını karşılar.

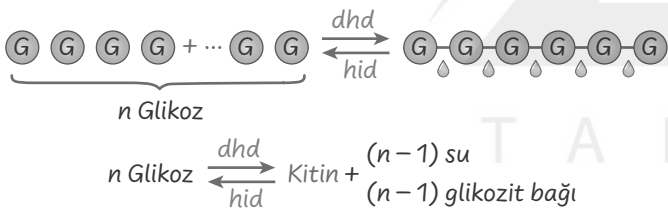

Karbonhidratlar

BİLGİ

- ❑ Glikojen depolamak sadece hayvanlara özgü değildir.
- ❑ Bakteri, Arke, Mantar, Hayvan
Glikoz → Glikojen

- ❑ Glikojen hayvanlarda hücre dışında da hidroliz edilebilir. (Sindirim kanalı)

Kitin

- ❑ Yapı polisakarittir. Yapısında +N bulunur.
- ❑ Eklembacaklıların dış iskeletinde bulunur.
- ❑ Mantarların hücre duvarında bulunur.

BİLGİ

Karbonhidratlar pH'ı etkilemez.
Enzim yapısına katılmaz.

Örn: ❑ $(n) X \rightarrow Y + (n-1) Z$

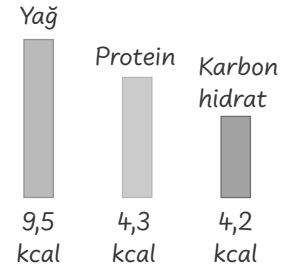
X?

❑ Y polisakkarit ise Y?

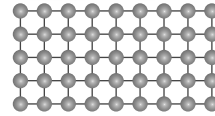
Z?

BİLGİ

1 gr molekül kalorimetre kabında yakıldığında verdikleri enerji miktarı

Örnek

Aşağıdaki polisakkarit çeşitlerinin görevlerini ve bulunduğu canlıları yaz.

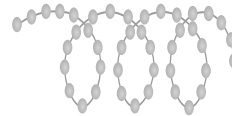
Selüloz

.....

.....

.....

.....

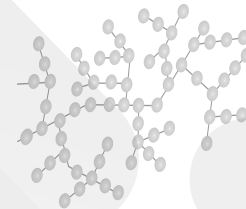
Nişasta

.....

.....

.....

.....

Glikojen

.....

.....

.....

.....

Doğru / Yanlış (D/Y)

- ❑ Selüloz insan vücudunda sindirilmez.
- ❑ Disakkaritler hidroliz edildikten sonra hücre zarından geçebilir.
- ❑ Pentozlar beş karbonlu şekerlerdir.
- ❑ Galaktoz sadece hayvan hücrelerinde bulunur.
- ❑ Glikojen, mantar hücrelerinde depo polisakkarit olarak bulunur.